

УДК: 339.923

Х. О. Стадник

аспірант

кафедри міжнародних економічних відносин,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНТЕГРАЦІЯ БРІКС У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ НОРМ ТА МОДЕЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано особливість протікання інтеграційних процесів у рамках БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай і ПАР) як великих центрів економічного зростання і політичного впливу. Розкрито ресурсний потенціал цих країн, виявлено структурні переваги та недоліки даного угруповання. Розглянуто інтеграційний резервний потенціал БРІКС, окреслено перспективи подальшого розвитку.

Ключові слова: БРІКС, міжнародні відносини, інтеграційні процеси, економічне зростання, геоэкономика, геополітика, багатополарність світу.

Stadnyk Kh. INTEGRATION IN THE CONTEXT OF BRICS. COMPLIANCE ASSOCIATION OF BRICS INTEGRATION STANDARDS AND MODELS OF ECONOMIC DEVELOPMENT

The article analyzes the feature flow of integration processes within BRICS (Brazil, Russia, India, China and South Africa) as the larger centers of economic growth and political influence. The resource potential of these countries, structural advantages and disadvantages of this group are revealed here. The reserve integration potential of BRICS, outlines of the prospects for further development are considered.

Keywords: BRICS, foreign relations, integration processes, economic growth, geo-economics, geopolitics, multipolarity of the world.

XXI ст. є часом зародження нових форм консолідації народів і держав. Серед них визначальне значення має БРІКС – співдружність, спрямована в майбутнє. Формат БРІКС об'єднує Бразилію, Росію, Індію, Китай і ПАР як держави, що є найбільшими центрами економічного зростання і політичного впливу, країн, що володіють значним інтеграційним потенціалом в своїх регіонах. Без участі країн БРІКС не можуть ефективно вирішуватися такі глобальні проблеми, як міжнародний тероризм і транснаціональна злочинність у всіх її проявах, екологічна деградація і зміна клімату, продовольча і енергетична безпека.

У контексті БРІКС інтеграція є процесом зближення, взаєморозуміння і зрощування національних господарських систем, що володіють здатністю саморегулювання і саморозвитку на основі узгодженої міждержавної економіки і політики. На сучасному етапі глобалізації необхідні нові потужні і впливові сили, центри тяжіння, що будують світову архітектуру на демократичних принципах. Таким центром тяжіння є БРІКС. БРІКС – необхідний і закономірний етап на шляху до багатополарної системи світоустрою. Особливу значимість партнерство країн БРІКС набуває в умовах глобальної фінансово-економічної кризи.

У вітчизняній та зарубіжній економічній науці теорії та практиці нарощування країнами багатства, зокрема вивченню особливостей протікання інтеграційних процесів та моделей економічного розвитку приділялася належна увага. Це представники класичної економічної теорії (А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Мілль та ін.), неокласичної теорії (А. Маршалл, К. Менгер та ін.), інституціоналізму (Т. Веблен, У. Мітчелл, Дж. Гелбрейт, Ян Тінберген і ін.), неолібералізму (В. Ойкен, Л. Ерхард та ін.). Вивченням окремих проблем розвитку

економіки займалися економісти Л.І. Абалкін, Л.С. Гребньов, І. Карімов, С.М. Меньшиков, Г.Є. Яковлев, Ф.К. Шакиров і ін.

Моделі економічного розвитку країн досліджували російські та українські науковці А. Гальчинський, В. Гесць, Б. Данилишин, В. Іноземцев, В. Новицький, С. Мочерний, В. Осецький, Ю. Пахомов, С. Писаренко, В. Савчук, В. Юрчишин та ін. У їх роботах широко досліджені деякі аспекти модернізації та випереджального розвитку. Інтеграційні процеси у рамках глобальних проблем розглядали такі вітчизняні науковці, як А. А. Архангельська, А. П. Голікова, Н. А. Казакова, Є. А. Макаренко, М. С. Пихтіна, В. І. Сидорова, А. С. Філіпенко та ін. Тема інтеграції в контексті БРІКС, зокрема відповідності інтеграційним нормам та моделям економічного розвитку є достатньо новою, а отже, потребує подальшої розробки та вивчення.

Метою статті є дослідження особливостей інтеграційного об'єднання БРІКС, відповідності об'єднання БРІКС інтеграційним нормам та моделям економічного розвитку.

Основними ознаками інтеграції є: взаємопроникнення і переплетення національних виробничих процесів; структурні зміни в економіці країн-учасниць; необхідність і цілеспрямоване регулювання інтеграційних процесів. БРІКС виник і почав своє існування як свого роду віртуальна реальність, як перелік швидкозростаючих економік. Країни БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай, ПАР) володіють найбільшими у світі запасами корисних копалин, багатими природними ресурсами (лісами, водами, сільськогосподарськими угіддями) [5, с. 626]. Члени БРІКС характеризуються як країни, що найбільш

стрімко розвиваються. Вигідне положення цим країнам забезпечує наявність в них великої кількості важливих для світової економіки ресурсів: Бразилія – багата сільськогосподарською продукцією; Росія – багата мінеральними ресурсами; Індія – дешеві інтелектуальні ресурси; Китай – потужна виробнича база; Південно-Африканська республіка – природні ресурси. Це головні ресурси, на які опираються економіки цих країн. Однак, з часом з'явилися ознаки, що країни БРІКС прагнуть сформувати політичний клуб або «союз», і таким чином перетворити свою зростаючу економічну владу на більший геополітичний вплив. За оцінками фахівців, до 2020 року всі країни БРІКС будуть входити в десятку найбільших економік світу [1, с. 56].

Збільшення ролі країн БРІКС стало центральною тенденцією нинішнього світового розвитку. БРІКС відображає тенденції глобальних змін, і не тільки тому, що Китай, Індія, Бразилія або Росія наростили свої економічні та політичні можливості, – а насамперед тому, що світ почав дозрівати для змін. Роль держав БРІКС, не в останню чергу, визначається їх розмірами. Це великі країни. На них припадає понад чверть (25,9 %) поверхні суші і понад 40 відсотків населення всієї земної кулі (2,7 мільярда осіб). Крім того, вони володіють величезними природними ресурсами, промисловим потенціалом, високою культурою і є регіональними лідерами [3, с. 15].

За останні роки ці п'ять країн (Бразилія, Росія, Індія, Китай, ПАР) повною мірою змогли скористатися плодами глобалізації, запропонували власні моделі ринкової модернізації, що відповідають національній специфіці, поглиблювали свою взаємодію зі світовою фінансовою та торговою системами, що значно підвищило їх економічну динаміку і вагу у світі. Разом з тим, варто пам'ятати, про наявність на сьогоднішній день асиметрії між БРІКС з одного боку, і США та іншими розвиненими країнами Заходу з іншого, в економічних, політичних, технологічних, військових можливостях. Сукупний ВВП країн БРІКС набагато менший, ніж у США, і така ситуація збережеться ще не один рік. Ще сильніше відставання від розвинених країн від доходу на душу населення, і шансів на подолання цього відставання в найближчому майбутньому поки немає. США сьогодні збирають 8000 доларів США податку на 1 особу, Китай і Росія - 500, Індія - 200 доларів США [7, с. 39]. Світовими резервними валютами залишаються долар (67 % світових резервів), євро (27 %) та ієна (4 %), що створює країнам Заходу очевидну конкурентну перевагу у фінансовій сфері. Голос БРІКС все ще слабо звучить в інститутах регулювання світових фінансів і торгівлі. Одні США витрачають на військові потреби більше, ніж всі інші країни світу.

Зазначимо, що у рамках інтеграційних процесів, які відбуваються у БРІКС, економіки БРІКС мають серйозні структурні недоліки, наприклад, залежність Росії і Бразилії від експорту сировини, у Китаю та Індії - великі проблеми у соціальній сфері (в тому числі високий розрив в доходах), у регіональному розвитку, в екології, у ПАР – середній дохід населення наближається до нижньої межі середньосвітового доходу та ін. Перед країнами БРІКС стоять серйозні виклики модернізації. І тільки адекватно відповівши на ці виклики, вони дійсно зможуть відігравати провідну роль у світі майбутнього.

Країни БРІКС занадто різні, як різні гео економічні та геополітичні умови їх існування. Існує очевидна асиметрія у відносинах окремих країн БРІКС із США. Бразилія, що відносить себе до Заходу, найбільш близька до США. Відносини між Індією і США значно змінилися із закінченням «холодної війни» і зараз швидше нагадують партнерські. Відносини Росії і США знаходяться на найнижчій точці за останні десятиліття, а Китай – для Америки торговий партнер номер один – одночасно сприймається у Вашингтоні як довгостроковий стратегічний виклик. Відносини між ПАР та США носять партнерський характер, але не такий, як 20 років тому. В економічних відносинах по лінії Північ-Південь центральну роль відіграє торгова Угода між ПАР і США, Закон про Африканський розвиток і можливості). Тож, у країн БРІКС не може бути повністю однозначний порядок денний у відносинах із Заходом в цілому. Крім того, це великі країни, з різних причин не включені або не повністю включені в систему західних інститутів, наприклад, «вісімки» і деяких інших організацій. Але при всій проблемності відносин з США об'єднує країни БРІКС і те, що жодна з них не зацікавлена в тому, щоб свідомо погіршувати ці відносини і проводити антиамериканську або антизахідну політику. Навпаки, для кожної з країн співпраця із США і Європейським Союзом становить велику цінність. Захід для країн БРІКС – важливе джерело капіталу, технологій, а також найбільший ринок для їхньої продукції [4, с. 126].

В цілому можна простежити відповідність інтеграційним нормам та моделям економічного розвитку. Всі держави виступають за демократизацію міжнародних відносин, проти гегемонії і політики сили, підтримують різноманітність світу і взаємний розвиток, створення систем глобальної та регіональної безпеки з урахуванням взаємних інтересів і принципу рівності і однакової безпеки. Вони вважають, що міжнародні суперечки мають вирішуватися за допомогою діалогу, на принципах взаємної довіри, рівності та співпраці. У них збігаються позиції з врегулювання ситуації на Близькому Сході, в Іраку, в Афганістані, з приводу ядерної програми Ірану. У п'яти країнах існує розуміння того, що разом у них більше можливостей забезпечити зміну міжнародної політичної конфігурації і прискорити процес реструктуризації в галузі безпеки [2, с. 362].

Найважливіший принцип країн БРІКС – верховенство міжнародного права, рівноправності та самостійності держав. Причому право розуміється не тільки як легальність, але також і як моральність, справедливість і демократія в міжнародних відносинах. В БРІКС існують і певні спільні інтереси: незадоволеність сучасною політичною та економічною архітектурою світу, існуючою системою світопорядку, домовленість по ряду загальних принципів, включаючи протидію однобічності, врахування інтересів всіх країн, підтримка принципів багатопольярного світу. БРІКС – група країн, що приділяють велику увагу суверенітету учасників світової спільноти, а також бажаючих і здатних проводити самостійну політику, захищати свою безпеку і територіальну цілісність. Кожна із держав іде своїм шляхом у вирішенні економічних проблем, у розвитку політичної культури і політичної системи, веде

свою незалежну зовнішню політику, відіграє значну і зростаючу роль в системі міжнародних відносин.

Збіг або близькість підходів країн БРІКС до фундаментальних питань міжнародного життя – приклад того, як суспільства з великою культурною та цивілізаційною різноманітністю можуть об'єднатися навколо спільних інтересів, заснованих на ідеалах багатосторонньої дипломатії та міжнародної законності. При вирішенні питань в рамках ООН у більшості випадків п'ять країн голосують солідарно.

Формування угруповання БРІКС йде в руслі нових тенденцій світового розвитку, які обумовлюють необхідність вибудовування гнучких механізмів взаємодії на міжнародній арені. Без діяльної участі цих країн не можуть бути вирішені такі глобальні проблеми, як відновлення керованості світового розвитку, боротьба з міжнародним тероризмом і транснаціональною злочинністю, запобігання екологічній деградації, забезпечення глобальної продовольчої та енергетичної безпеки.

Країни БРІКС намагаються, об'єднавши свої можливості, більш ефективно впливати на глобальні процеси і ситуацію в галузі міжнародної безпеки та розвитку. Формат БРІКС розглядається в якості перспективного механізму узгодження і спільного просування підходів до актуальних питань міжнародного порядку денного, який до цих пір складався у вузькому колі і відображав інтереси, ідеологію і культурно-цивілізаційні особливості лише однієї групи держав.

Можна із упевненістю стверджувати, що група БРІКС існує не на противагу іншим об'єднанням і не для проведення конфронтаційного курсу. Незахідний характер цієї організації не означає і не повинен означати конфронтаційність. БРІКС – співпраця без Заходу, але не проти Заходу, країни БРІКС готові до творчого діалогу з усіма іншими державами світу. БРІКС будується як майданчик для дійсно неупередженого і вільного обговорення найгостріших проблем планети, пропозицій, конструктивних і збалансованих рішень. Інтелектуальний, дипломатичний, політичний діалог, організований на основі спільності розуміння викликів та шляхів відповідей на такі виклики – це усвідомлений консультативний механізм, який дає можливість розробки та проведення спільних дій по певного і узгодженого порядку денного.

БРІКС – конструктивна організація, що виступає за мир і співробітництво з позицій загальнолюдських цінностей. Висування конкретних ініціатив, як по реструктуризації міжнародної архітектури, системи світових фінансових та економічних інститутів – дозволить п'ятірці накопичити критичну масу політичного впливу, а БРІКС як альянсу – відігравати велику роль на міжнародній арені. Розглядаючи один одного як союзників, вони здатні твердіше стояти на ногах і, виступаючи єдиним фронтом, більш ефективно прикладати сукупну енергію, свою об'єднану політичну і економічну вагу для вирішення загальносвітових проблем і на благо один одного. Розвиток БРІКС здатний внести суттєвий вклад і в гуманітарну сферу, в якій зараз домінують стереотипи лише однієї культури. П'ять країн здатні нести відповідальність не тільки за

себе, але і представляти інтереси сусідніх з ними держав, інших зростаючих економік. БРІКС покликаний стати прикладом побудови багатостороннього діалогу для інших країн, що розвиваються. Цей союз не прагне стати військово-політичним блоком. Країни п'ятірки не мають наміру поширювати власні моделі економічного і політичного розвитку на інші країни, вважаючи вибір таких моделей суверенним правом будь-якої держави.

Зрозуміло, будь-який інтеграційний процес має мотивацію, так як вимагає міжнародних угод. Однак надмірне домінування політичних мотивів над економічними може стати каталізатором серйозних втрат і конфліктів, що підривають стійкість інтеграційних утворень. І навпаки, політичне оформлення економічно взаємовигідних об'єднань дає природний і стійкий ефект – прискорення розвитку та підвищення конкурентоспроможності інтегрованих країн [6, с. 153]. Оцінюючи сучасний етап розвитку БРІКС, можна відзначити три основні особливості:

1. З приєднанням до об'єднання Південної Африки (ПАР) БРІКС утвердився на трьох континентах земної кулі: в Євразії, Південній Америці, Африці. Союз відкритий для всіх демократичних держав.

2. БРІКС є повно-форматним механізмом, який займається не тільки економічними, а й політичними, екологічними, соціальними проблемами.

3. В перспективі у своїх відносинах БРІКС планує перейти на національні валюти, створити Банк розвитку за моделлю Світового банку.

БРІКС в багатополлярному світі – це не організація одного полюса світу, а центр узгодження інтересів держав, достатньо великих, щоб мати певну сферу національних інтересів, які вони хотіли б відстоювати і які часом відмінні від інтересів інших центрів впливу. Але в той же час країн, що недостатньо сильних, щоб завжди мати можливість ефективно відстоювати свої інтереси поодиночі. Своім існуванням БРІКС підкреслює: світ тим і цінний, що різноманітний. БРІКС не збирається замінити існуючі міжнародні організації, як «вісімка» або «двадцятка». Це інший, додатковий формат – виступаючи з продуманих узгоджених позицій, країни БРІКС здатні внести вагомий додатковий внесок у діяльність інших міжнародних організацій, до яких входять, і посилити свій голос в них.

Країни БРІКС не прагнуть до світового домінування, не збираються претендувати на роль чергової дирекції з управління світом. Навпаки, вони зайняті пошуками шляхів побудови нової світової системи, заснованої на ідеалах свободи вибору, демократії, справедливості, рівноправності. БРІКС як група будується на наступних принципах: конструктивність, неконфронтаційність, ненаправленість проти третіх країн. Отже, об'єднання БРІКС – інтеграційне об'єднання в великим потенціалом та великим майбутнім. Перспективами подальших досліджень є вивчення стратегій використання інтеграційного потенціалу у рамках БРІКС.

Список використаних джерел

1. Алексеев А. БРИКС новой волны // *Ведомости*. — 2010. — № 172 (2870). — С. 56 – 61.

2. Макаренко Є. А. Суперечності співробітництва країн БРИКС у сфері інформаційної безпеки: тенденції і перспективи. // Проблеми міжнародних відносин. — Київ, 2012. — Вип. 5. — С. 356-371.

3. Окунева Л.С. БРИКС: проблеми и перспективы: матеріали Міжн. науково-практичної конференції (м. Москва, 9-10 листопада 2011 р.). — Москва: МГИМО – Університет, 2012. — №2(32). — 25 с.

4. Пихтіна М. С. Розвиток відносин БРИКС: сучасний стан, тенденції та перспективи. // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. — Харків, 2012. — Серія «Економічна». — №1011. — С. 125-133.

5. Сафрончук М.В. Экономический рост // Курс экономической теории: учебник – 5-е исправленное, дополненное и переработанное издание – Киров: АСА, 2004. – С. 605-644.

6. Філіпенко А. С. Теорія міжнародної економічної політики : навч. посіб. / А. С. Філіпенко. — Київ : Академвидав, 2013. — 212 с.

7. Целищев Н.Н. БРИКС – Новая прогрессивная форма международной интеграции развивающихся стран: становление и развитие // Вестник Уральского государственного аграрного университета 2012. № 7. С. 39.

References

1. Alekseev A. (2010) BRICS novoi volny [BRICS of the new wave]. Vedomosti – Gazette, 2870(172), 56-61. [in Russian].

2. Makarenko E. A. (2012) Superechnosti spivrobotnytstva kraïn BRICS u sferi informatsiinoi bezpeky: tendentsii i perspektyvy

[Conflicts of BRICS Cooperation in Information Security: Trends and Prospects]. Problemy mizhnarodnykh vidnosyn – Problems of international relations, 5, 356-371. [in Ukrainian].

3. Okuneva L. S. (2012). BRICS: problemy i perspektyvy [BRICS: problems and prospects]. Proceedings of the International Conference, 2012, November 9-10. Moscow, 32(2), 25. [in Russian].

4. Pykhtina M. S. (2012) Rozvytok vidnosyn BRICS: suchasnyi stan, tendentsii ta perspektyvy [BRICS Development of relations: current status, trends and prospects]. // Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina. — Gazette by V. N. Karazin, 1011, 125-133. [in Ukrainian]

5. Safronchuk M.V. (2004) Ekonomycheskyi rost [Economy growth]. Kurs ekonomycheskoï teoryi: uchebnyk – 5-e yspravlennoe, dopolnnoe i pererabotannoe izdanye [Course of economic theory], 605-644. [in Russian]

6. Filipenko A. S. (2013) Teoriia mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky: navch. posib. [The theory of international economic policy: teach. guidances]. Kyiv: Akademydav. [in Ukrainian]

7. Tselyshchev N. N. (2012) BRICS – Novaya prohressyvaia forma mezhdunarodnoi intehratsyy razvyvaiushchykh stran: stanovlenye i razvytye [The new form of international progressive integration of developing countries: the formation and development] Vestnyk Uralskoho hosudarstvennoho ahrarynoho unyversyteta – Gazette by Ural University, 7, 39. [in Russian].

UDC 339.923:061.1:(498)

D.-M. Voicilas

assoc. prof. Ph.D, Senior researcher
Romanian Academy,
Institute of Agricultural Economics, Romania

SWOT ANALYSIS OF UPPER PRUT EURO-REGION: FOCUS ON ROMANIAN SIDE

The paper provides a synthesis of outcomes of the social and economic analysis of the rural area in the “Upper Prut” Euro-region, Romanian side, and the research was done by the researchers of the Institute of Agricultural Economics from the Romanian Academy. The paper presents the SWOT analysis of the Romanian side of the “Upper Prut” Euro-region and identifies the strengths, weaknesses, opportunities and threats of the rural area. It was done based on the information about the agricultural policy in Romania in the last decades, rural development policy of Romania, analysis of the current level of socio-economic development in rural areas of Romanian-Ukrainian cross-border region (rural areas in the counties Suceava and Botosani), and data used were provided by the National Institute of Statistics from Romania. The conclusions of the analysis are useful to evaluate the present level of socio-economic development and design the future rural development policies.

Keywords: SWOT, Upper Prut Euro-region, Suceava, Botosani, Romania

Войцілас Д.-М. SWOT-АНАЛІЗ ЄВРО-РЕГІОНУ «ВЕРХНІЙ ПРУТ»: ФОКУС НА РУМУНСЬКІЙ СТОРОНІ

У праці міститься узагальнення підсумків соціально-економічного аналізу в сільській місцевості у Євро-регіоні "Верхній Прут", а саме тієї частини, яка знаходиться на Румунській стороні. Дослідження було проведено науковцями Інституту економіки сільського господарства Румунської академії. У статті представлений SWOT аналіз румунської сторони Євро-регіону "Верхній Прут", де визначено сильні і слабкі сторони, можливості та загрози в сільській місцевості. Це було зроблено на основі інформації про сільськогосподарську політику Румунії в останні десятиліття, політику розвитку сільських районів Румунії, аналіз поточного рівня соціально-економічного розвитку в сільських районах румунсько-українського транскордонного регіону (сільських районах у повітах Сучава і Ботошань), використувувани дані були надані